

Förbundskongressen 13.11.2025

**Kommunen fixar!
Mot hållbar tillväxt och
smart anpassning**

Key note speakers

Förbundskongressen 13.11.2025

Inga Nyholm

kontaktchef, Helsingfors stad

Förhållandet kommun- stat i framtiden

En visionslös stat och kommuner låsta i nuet?

Förbundskongressen 2025

Inga Nyholm

Helsinki

Synpunkter från kommunerna - och staten

Kommuner om kommunerna:

- Anpassningsbara, **dynamiska**, förnyar sig, överlevare, okuvliga, utvecklas åt olika håll, verkställande, trevande, anpassningsbara, i svårigheter, **mångskiftande**

Staten om kommunerna:

- Utmanande, **låsta i nuet**, utvecklas åt olika håll, samarbetar, bevakar sina intressen, självständiga, **offensiva**, ekonomiska, avvaktande, resursbundna, **oförmögna att greppa helheten**

Staten om staten:

- Mångstämmig, svåröverskådlig, **sätter ramar**, ideologisk, balanserande, sparinriktad, ombytlig, långsam, mångfacetterad, **samarbetar**

Kommuner om staten:

- **Impulsiv**, verkställande, ansvarsskygg, långsam, **likriktande**, verklighetsfrämmande, styrande, hierarkisk och stel, **visionslös**, pådrivande, **lamslående**

Förhållandet kommun-stat i teorin

Vad handlar det egentligen om?

Förhållandet kommun–stat hänger samman med den kommunala självstyrelsens natur och fundament. Självstyrelsen kan ses som:

- *given av staten, med kommunerna som statens förlängning* på lokal nivå. Autonomin har liten betydelse.
- *Som verklig autonomi, med kommunerna som självständiga enheter skilda från staten*, med en central roll som förmedlare av medborgarnas åsikter och engagemang.

Agentmodellen = detaljerad reglering av kommunernas uppgifter och statlig finansiering. Kommunerna en del av statsmaskineriet.

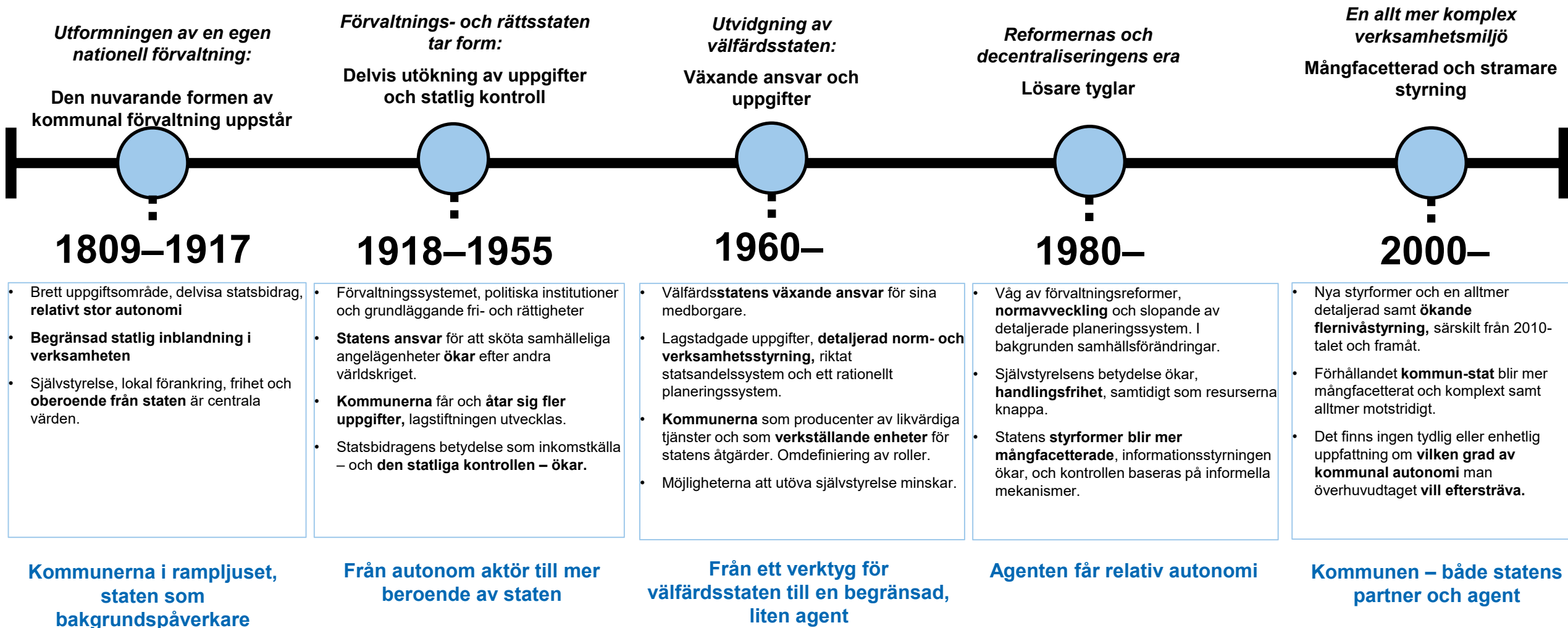
Modellen för relativ autonomi = staten kan ingripa i kommunens angelägenheter inom vissa gränser, kommunens självständighet inom statligt definierade ramar.

Interaktionsmodellen = förhållandet mellan staten och kommunerna samt parternas ansvar och skyldigheter formas som ett resultat av olika kontktnät och förhandlingar.

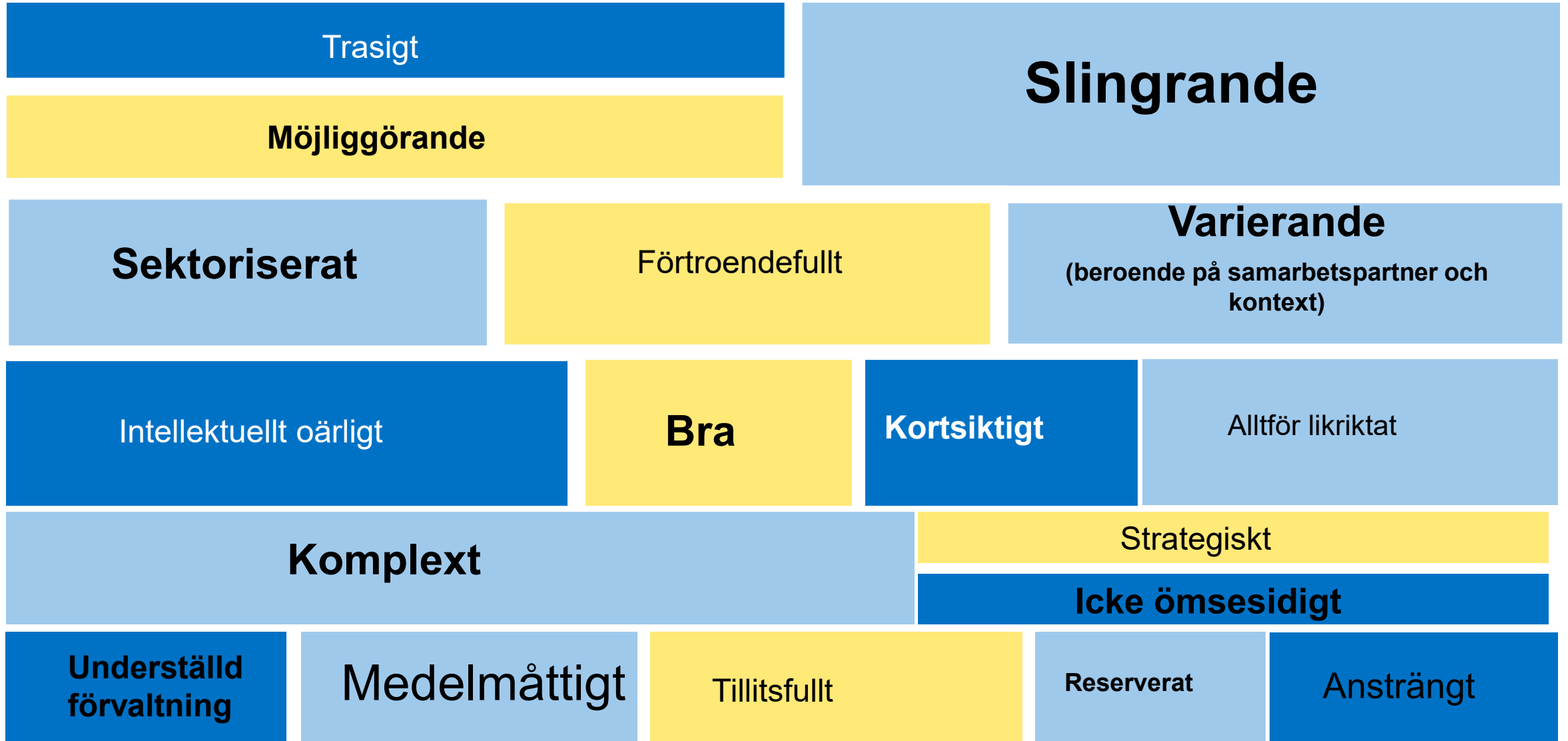
Beroende på modell är kommunen i förhållande till staten antingen stark, svag eller en jämbördig partner, och graden av självständighet varierar. (Stoker 1991.)

Förhållandet kommun-stat och dess utvecklingsskeden i Finland

Synpunkter på förhållandet kommun-stat i dag

"Valtio ei arvosta kuntien demokraattista päätöksentekoa" – Valtion ja kuntien välisissä suhteissa on paljon kipukohtia, paljastaa selvitys

Jouni Lampinen

17.3.2023 klo 17:05

Valtio tekee yhteistyötä kuntien kanssa monen eri henkilön ja organisaation kautta. Kuntajohtajien näkökulmasta kokonaisuus ei ole riittävän hyvällä tasolla, vaan yhteistyötä olisi mahdollista parantaa..

Kuntien ja valtion välisessä luottamuksessa kehitettävää

Kuntajohtojen kokema epäluottamus valtioon on voimistunut 2010-luvulla. Luottamuspuolan syntyyn ovat vaikuttaneet muun muassa kansalaisten perusoikeuksien ja kunnallisen itsehallinnon välisen jännitteen kasvu sekä useat peräkkäin käynnistetyt rakenteelliset uudistukset. Erityisesti kuntajohtajien kokemaan, valtioon ja valtion eri toimijoihin kohdistuvaan luottamukseen ja sen kehitykseen syvennyttään Kuntaliiton tuoreessa [Luottamuksen kipukohtat kunta-valtiosuhteessa](#)-selvityksessä.

Yle Österbotten

Osäkert ekonomiskt läge för kommunerna

TALOUS →

Hankehumpan sijaan kunnat haluavat kuntatalousohjelmalta ennakoitavuutta ja selkeyttä – "Olemme palanneet aikaan, jossa ministeriöiden laskelmista puuttuu realismi"

Analyysi: Soten päätöksiä perutaan ja muutetaan – nyt se horjuttaa jo poliitikkojen uskottavuutta

Jättimäistä sote-uudistusta on tehty neljätoista vuotta, eikä loppua näy vielä

Kunnat

Kuntavaikuttaja jyrähtää: Pian vietetään kunnallisen itsehallinnon hautajaisia

Staten ska styra med hård hand

2 september 2011 06:06

Hyvinvointialueet

Hyvinvointialuejohtaja suivaantui valtion ohjauksen tiukentamisesta – väläyttää kantelua oikeuskanslerille

Kommuner tvingas finansiera statliga vägprojekt

Tankar kring det framtida förhållandet mellan kommunerna och staten

Staten anger ramarna och kommunerna förnyar sig?

- Mål- och **helhetsbaserad ledning** och tillräckliga resurser, inte baserat på silotänkande eller normbundenhet
- Tryggar det nationella intresset samt **lokal mångfald** och förnyelse
- Beaktar olika behov och olikheter - inte likriktning
- Löser frågor tillsammans på **ett allt mer interaktivt sätt**, inte problemfokuserat eller enbart intressebevakande
- **Förutseende** och förutsägbart – inte flackande
- **Främjar** verkliga möjligheter för kommunerna att påverka beslut som rör dem och **stärker förtroendet** långsiktigt
- Tydligt och uppskattar **parternas ömsesidigt kompletterande roller**, inte konfrontativt
- **Verklig förändringsförmåga över tid**

Ett system som bygger på stark lokal handlingsfrihet kan i framtidens verksamhetsmiljö bättre garantera förmågan att reagera på samhälleliga utmaningar.

Det förutsätter dock att staten tillhandahåller möjligheter, ett engagerande stöd samt flexibla mekanismer.

(Nyholm & Airaksinen 2019)

Källor:

Skriftliga källor:

- Kröger, T. (1996) Kunnat valtion valvonnassa? Artiklar: Sipilä, J.; Ketola, O.; Kröger, T.; Rauhala, P-L. Sosiaalipalvelujen Suomi. WSOY.
- Lampinen, J. (2023) Valtio ei arvosta kuntien demokraattista päätöksentekoa. Kuntalehti 17.3.2023.
- Nyholm, I. & Niiranen, V. (2017) Kunta-valtiosuhde uudistuvassa kunnallishallinnossa. Artiklar: Nyholm, I. m.fl. (red.) Tulevaisuuden Kunta. Finlands Kommunförbund
- Nyholm, I. & Airaksinen, J. (2019) Valtionohjaus, maakunnat ja kunnat. Ajatuksia ohjauksesta uudistuvassa järjestelmässä. Artiklar: Kyösti, A. m.fl. (red.) Reformeista evoluutioon? Alue- ja paikallishallinnon uudistamisen tapa ja tulevaisuus. Finlands Kommunförbund och Tammerfors universitet
- Paananen, H.; Jäntti, A. & Haveri, A. (red.) (2025) Hyvinvointialueet ja kunnat osana monitasoista hallintojärjestelmää. Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus (HALKO)-hankkeen loppuraportti.
- Sallinen, S.; Pekola-Sjöblom, M. & Nieminen, V. (2023) Luottamuksen kipukohdat kunta-valtiosuhteessa. Finlands Kommunförbund
- Stoker, G. (1991) Introduction: Trends in Western European Local Government. Artiklar: Batley, R. & Stoker, G. (red.) Local Government in Europe. Trends and developments. MacMillan. Hampshire.

Bilder:

- Bild 1. Mika Ruusunen
- Bild 2. Matti Tirri

Tack!

Inga Nyholm, Helsingfors stad

fornamn.efternamn@hel.fi

Förbundskongressen 13.11.2025

Karina Jutila

verkställande direktör, E2 Forskning

TUTKIMUS

KOMMUNDEMOKRATI SOM EN DEL AV DEMOKRATINS FRAMTID

VAD BORDE VI SE? NÄR SKER
VÄNDNINGEN TILL DET BÄTTRE?

13.11.2025 Karina Jutila | E2 Forskning

100 ÅR AV POLITISKA KONJUNKTURER NU FRITT FALL

Kriser eskalerar, strukturer faller sönder
"Vi lever i en brytpunkt i världshistorien"

Lågkonjunktur, arbetslöshet,
västifiering, globalisering

Aktivism, radikalism, kalla kriget

Den stora depressionen, kriget
närmar sig

Det första världskriget

2020-talet

2000–2010-talet

1990-talet

1980-talet

1960–70-talet

1950-talet

1930-talet

1920-talet

1910-talet

Bubblor, verklighetsflykt, desinformation

Ansvarslösa årtiondet, tillväxt, samförstånd,
överkonsumtion

Återuppbyggnad, stigande levnadsstandard

Det glada 20-talet, idyllen Europa

DEMOKRATINS TILLBAKAGÅNG

ILTA-SANOMAT

TUOREIMMATSÄÄ

TILAA EXTRA

Kirjaudu

Hae

Valikko

ETUSIVU

IS EXTRA

UUTISET

VIIHDE

URHEILU

MENAISET

TALOUS

AUTOT

HYVÄ OLO

DIGI

RUOKALA

ASUMINEN

ULKOMAAT

Trump uhkaa kaivaa esiin 200 vuotta vanhan lain lähettääkseen sotilaita kaduille

Texasin kansalliskaartilaisten ke...

Chicagoon.

HELSEINGIN SANOMAT

Asiakaspalvelu

Tilaa

Etusivu

Uusimmat

Pelit

Lehdet

Kuuntele

HS Visio

Politiikka

Maailma

Israel sanoo käyttävänsä "ennen-näkematöntä voimaa" Gazan kaupungissa

AAMULEHTI

Asiakaspalvelu

Pirkanmaa

Ehdokkaat kertovat rajusta häirinnästä Pirkanmaalla: "Huusi kovaan ääneen, että olen huora"

HELSEINGIN SANOMAT

Asiakaspalvelu

Tilaa

Kirjaudu

Hae

Valikko

Etusivu

Uusimmat

Pelit

Lehdet

Kuuntele

HS Visio

Politiikka

Maailma

Helsinki

Espoo

Vantaa

Lifestyle

Kulttuuri

Tutkija on huolissaan nuorten miesten ja maahanmuuttaja-taustaisten äänestysaktiivisuudesta: "Aika rajua kyytiä"

DAGENS NYHETER.

E-DN ARKIVET KORSORD

KUNDSERVICE QUIZ ERBJUDANDEN

VÄRLDEN

Så monterar man ned en demokrati

Uppdaterad 2019-09-03 Publicerad 2019-09-01

DN.

Polen var för 30 år sedan symbolen för frihetslängtan i det kommunistiska östra Europa.

DEMOKRATIN MÅR INTE BRA I EUROPA

- Krig, otrygghet, statligt våld
- Gemensamma värdegrunden i upplösning, odemokratiska rörelser och politiker, hat
- Mänskliga rättigheter i fara (bl.a. förföljelse av minoriteter, etniska och religiösa konflikter, människohandel samt ställningen för kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och äldre)
- Korruption, organiserad brottslighet
- Inskränkning av mediefriheten eller brister i självregleringssystemet, desinformation
- Marginaliserade unga, vacklande framtidstro
- Många anser att staterna inte håller sitt löfte om välfärd och levnadsstandard

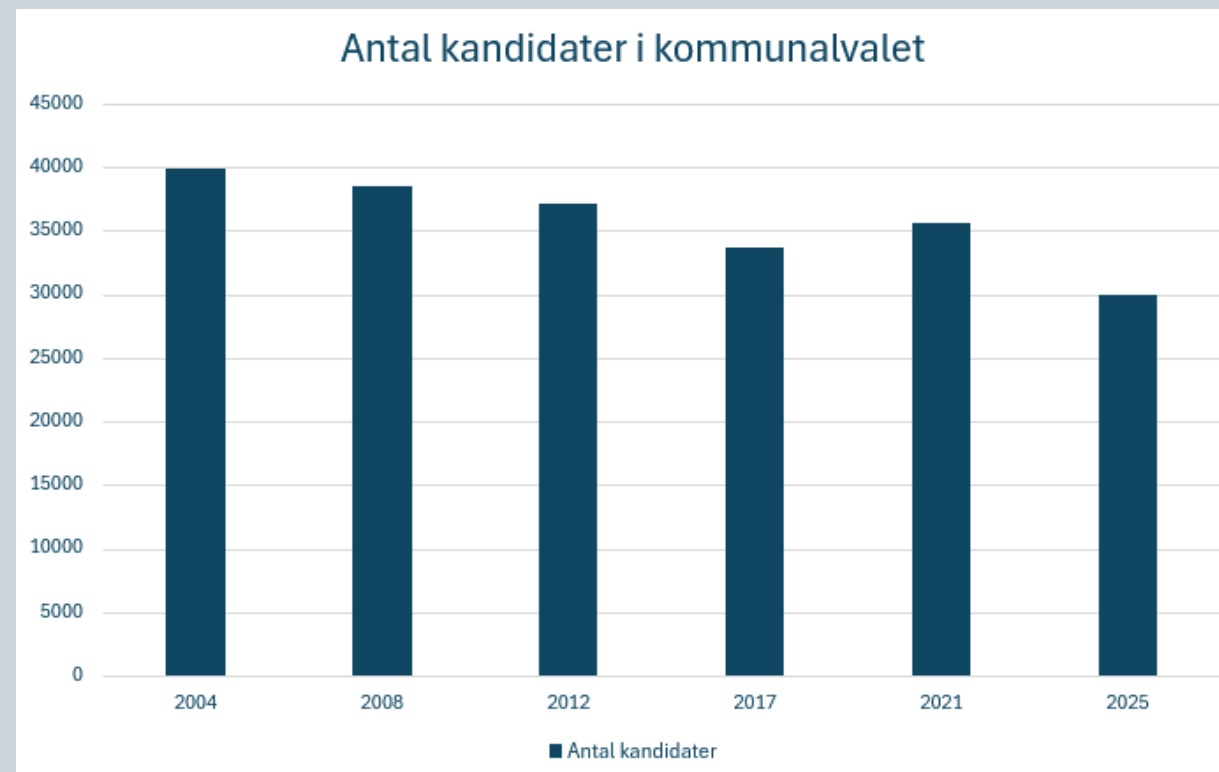
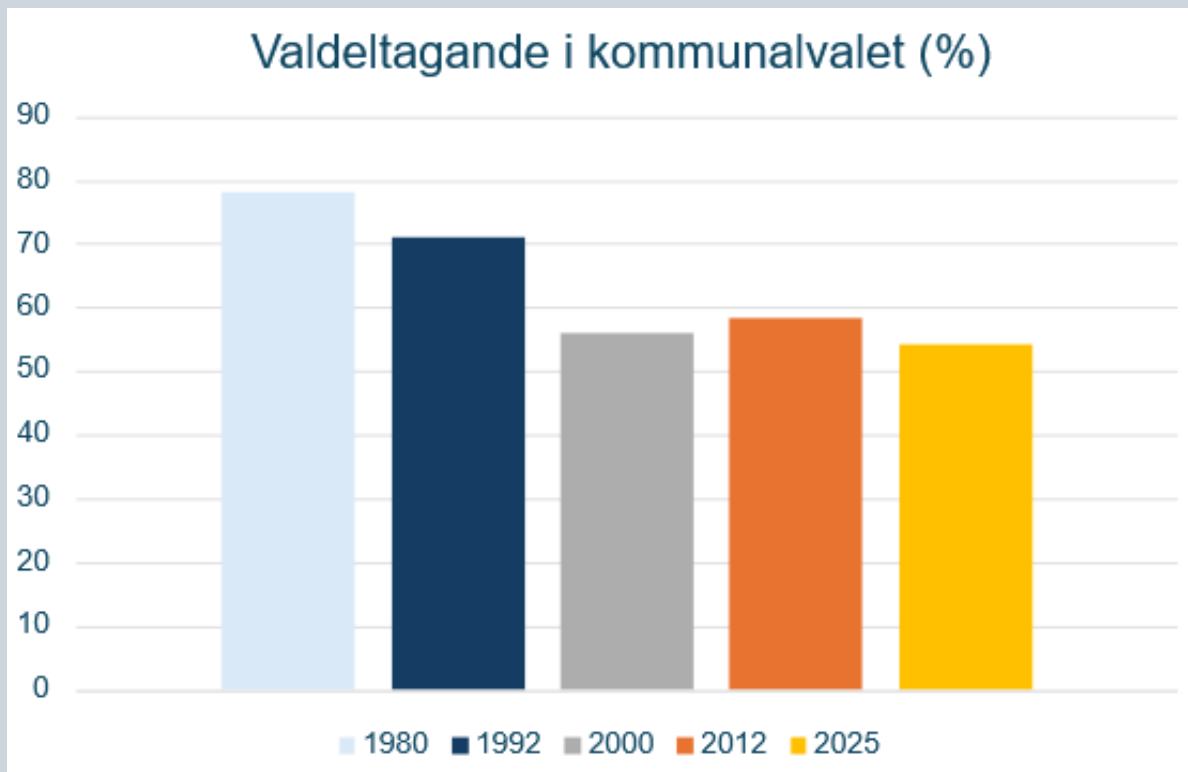

DEMOKRATIN I FINLAND –

VAD HÄNDER I MÄNNISKORNAS SÄTT ATT TÄNKA OCH LOKALT

SJUNKANDE TREND I KOMMUNALVALET

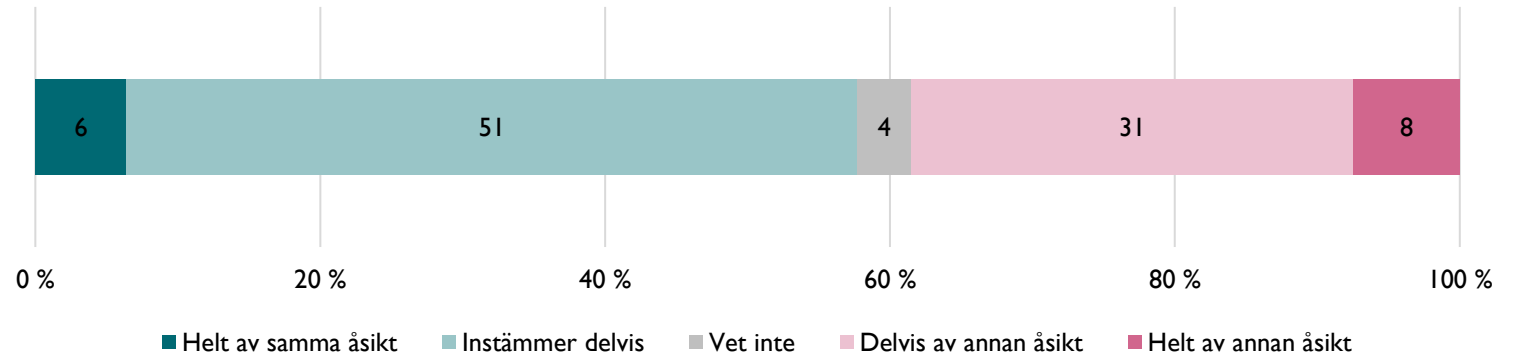
Vad säger det om partiernas lokala verksamhet?

Drygt hälften litar på samhällets förmåga att lösa problem – andelen minskar

Majoriteten av finländarna (57 %) litar fortfarande på att samhället klarar av att lösa problem. Andelen har dock minskat de senaste åren: år 2023 var den 70 procent, förra året 60 och nu alltså lite under det.

Jag litar på det finländska samhällets förmåga att lösa problem (alla, %)

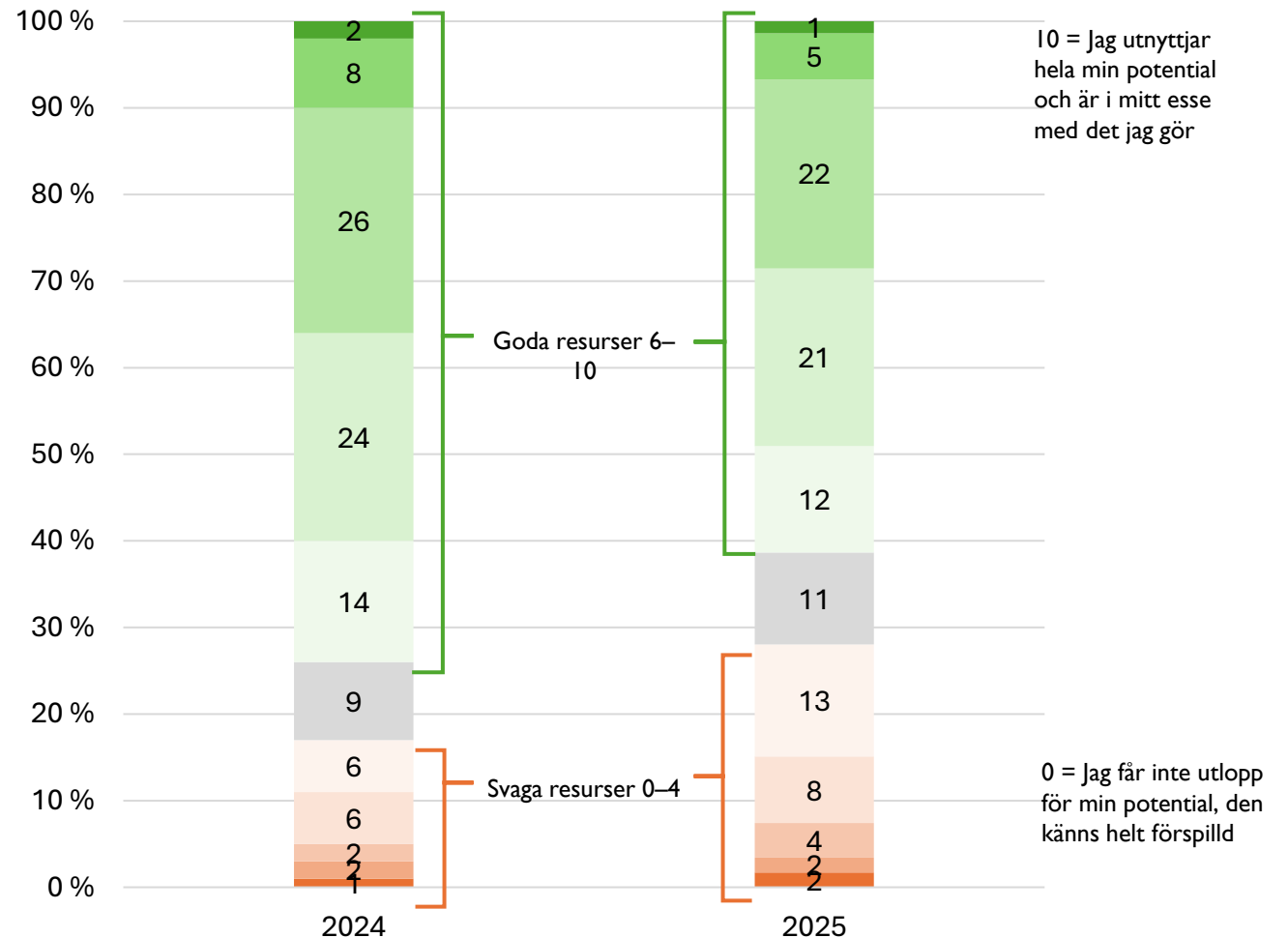

Allt fler bedömer sina personliga resurser som svaga.

För ett år sedan bedömde 17 procent sina resurser som svaga, andelen har nu ökat till 29 procent. Samtidigt har andelen som bedömer sina resurser som goda minskat avsevärt: från 74 procent till 61.

Källa: Miten meillä menee – katsaus 2025, E2 Forskning

Hur ser du på dina personliga resurser för närvarande? Tänk på det du sysslar med till vardags. (2024 och 2025), %

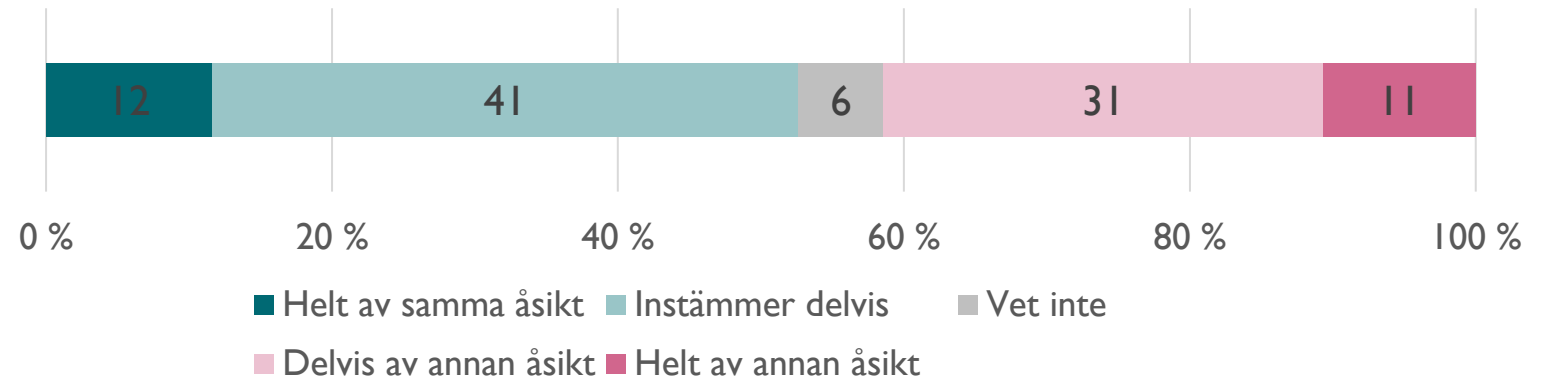

Den politiska debatten väcker ilska hos mer än hälften av invånarna.

Den politiska debatten väcker ilska hos drygt hälften av finländarna (53 %). Andelen är på samma nivå som för ett år sedan (52 %), men klart större än den var 2022–23, då cirka en tredjedel var arga på den politiska debatten.

Inkomstnivån påverkar: bland dem vars ekonomiska situation är mycket svag är rentav 79 procent arga.

Den politiska debatten väcker min ilska (alla, %)

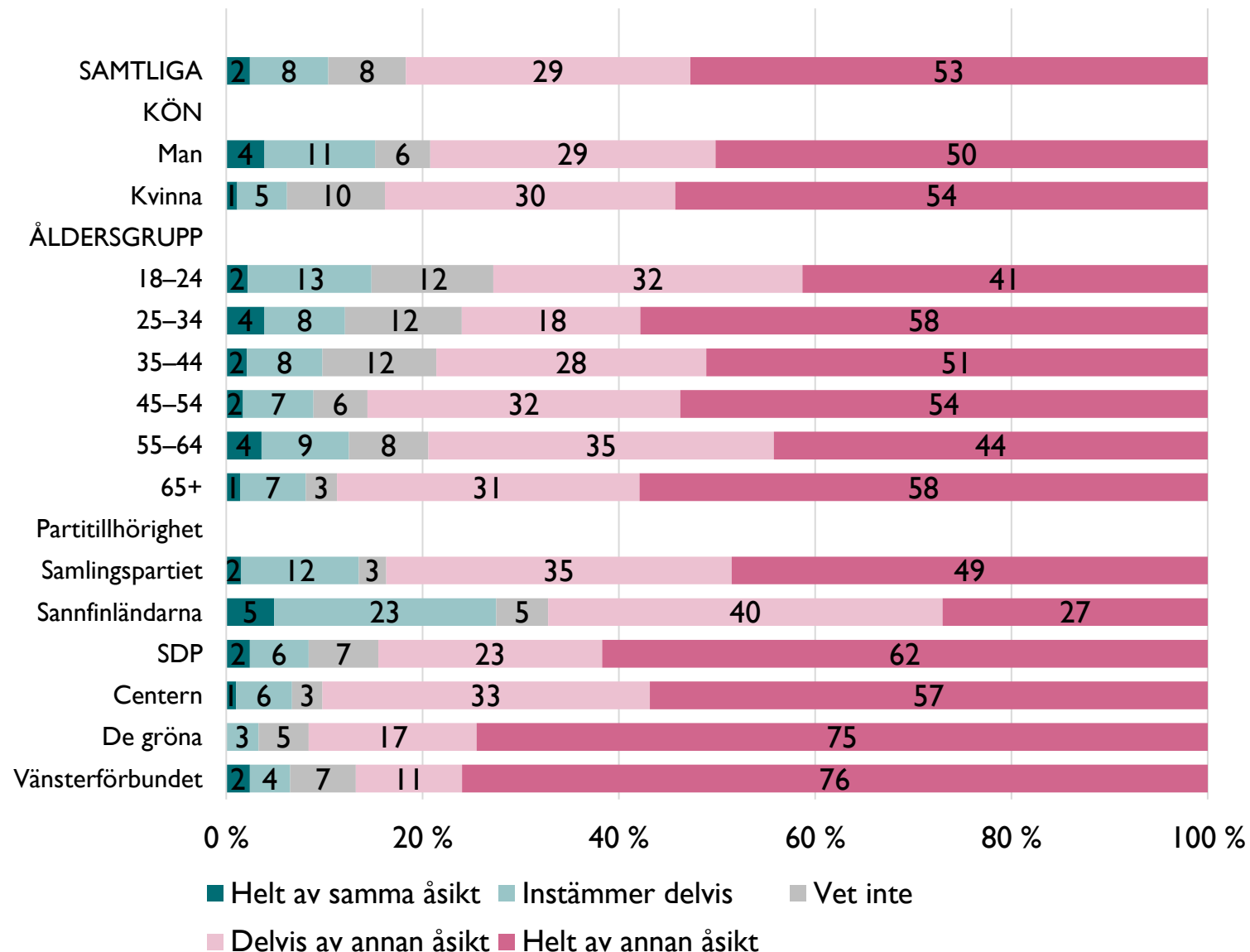

Finländarna är inte redo att överge det nordiska välfärdssamhället.

Befolkningen är i hög grad enig i frågan: rentav 82 procent är emot tanken att överge välfärdssamhället.

Hur ska en legitim prioritering av tjänster och sociala förmåner samt en uppdatering av servicelöftet ske?

Det är dags för Finland att överge det nordiska välfärdssamhället (%)

Källa: Miten meillä menee – katsaus 2025, E2 Forskning

VAD BEHÖVER GÖRAS PÅ DET LOKALA PLANET FÖR ATT VÄRNA OM DEMOKRATIN?

Tänk om utvecklingen av demokratin skulle vara något som engagerar och enar befolkningen och ingår i försvaret av vår självständighet?

NUVARANDE ELLER KOMMANDE SITUATION?

- Det finns inte någon gemensam syn på vad demokrati är (obs. lagenligt ordnade val är inte ett tillräckligt mått på demokrati)
- Journalismen vittrar bort och kunskapens ställning är i upplösning → falska nyheter och hybridhot
- Människornas inbördes förtroende samt förtroendet för institutioner minskar → skepsis, ineffektivitet, påverkar människorelationer, arbetsliv, ekonomi och beslutsfattande
- Deltagande och makt samlas hos de välmående → representativiteten lider, människor lever i olika verkligheter, klassamhälle
- Säkerhetshot bekämpas enbart med maktmedel och sanktioner

SÄTT ATT HANTERA PROBLEMEN

- Värna om bildningsnivån, historieuppfattningen
- Offentlig debatt och öppenhet bl.a. om
1) beslutsfattarnas egenskaper och förmåga att bära ansvar 2) prioriteringen av tjänster
- Gott uppförande ansikte mot ansikte, i meddelanden och sociala medier
- Attityder: samarbetsförmåga, samexistens → bl.a. olika generationer, olika sammanhang och kulturer
- Nya verksamhetsprinciper för partier och organisationer
- Mångsidigt kunskapsunderlag vid beslutsfattandet, proaktivitet i stället för reaktivitet → skräddarsydd information, lösningsinriktad kultur
- **Humankapital kan inte ersättas**

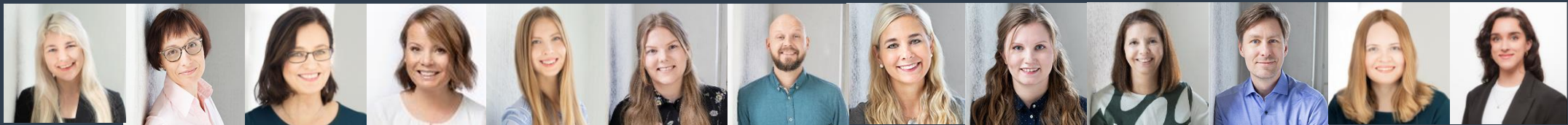
PRESENTATION AV E2 FORSKNING

E2 Forskning är ett tvärvetenskapligt oberoende forskningsinstitut. Den information vi producerar används för prognostisering av människors beteenden och samhällsförändringar.

Arbetet utförs av doktorer, vilket garanterar att frågeställningarna, materialanskaffningen och analyserna är av god kvalitet.

Vi utför beställningsarbete för kommunsektorn och olika områden.

E2 Forsknings rapporter når årligen en miljonpublik i medierna.

Arbetslivet och kompetensbrist

Ungdomars bekymmer och resurser

Samhällets krishanteringsförmåga

Det internationella Finland

Värderingar och attityder

Förbundskongressen 13.11.2025

Timo Aro

strategidirektör, Åbo stad

KUNTIEN ERIYTYVÄT TODELLISUUDET

-kasvua, sopeutumista vai
jotain ihan muuta?

KOMMUNERNAS ALLTMER SKILDA VERKLIGHETER

-tillväxt, anpassning eller
något helt annat?

KASVAVAT KUNNAT | VÄXANDE KOMMUNER

De förutsättningar som gäller tillväxt, konkurrenskraft och förhållanden stärker varandra, positivt stigberoende

ÄLYKKÄÄSTI SOPEUTUVAT KUN- NAT | SMART ANPASSANDE KOMMUNER

Har utmaningar med flera nyckeltal eller läget, men har beslutat att satsa på egna styrkor och dra nytta av de lokala styrkorna och särdragen

SINNITTELEVÄT KUNNAT | KÄMPANDE KOMMUNER

Kommuner som söker sin plats och strukturförändringsområden, vilka har både starka och svaga konkurrensfaktorer, möjligheter till begränsad framgång genom specialisering

LAMAUTUNEET KUNNAT | STAGNERADE KOMMUNER

Kommuner som driver omkring utan riktning med utmaningar i fråga om nyckeltal, förhållanden och läge, svag framtidstro, negativt stigberoende

Bermudan kolmio | Bermudatriangeln + -

ELINVOIMA | LIVSKRAFT

Delfaktorer som anknyter till regionalekonomiska faktorer, tillväxt och konkurrenskraft och som **skapar grunden för utveckling av området**

VETOVOIMA | ATTRAKTIONSKRAFT

Hur intressant, attraktivt och dynamiskt området är för **nya invånare, företag, investerare, turister m.fl.**

PITVOIMA | HÅLLKRAFT

Hur trivsamt, trevligt, roligt, tryggt osv. området är för de **egna invånarna, företagen och aktörerna**

KOMMUN FORBUNDET